

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
АГРОБІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра економіки праці та соціального розвитку

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан агробіологічного факультету

д. с.-г. н., проф. _____ **О.Л. Тонха**

“ _____ ” _____ 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економіки праці
та соціального розвитку

(протокол № 13 від
“16” червня 2020 р.)

Завідувач кафедри

_____ д.е.н., проф. **Єрмаков О.Ю.**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**“ЕКОНОМІКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО:
ПІДПРИЄМНИЦТВО ”**

Галузь знань **20 «Аграрні науки та продовольство»**

спеціальність **201 «Агрономія», 203 «Садівництво та виноградарство»**

Освітня програма **«Агрономія», «Садівництво та виноградарство»**

Факультет **агробіологічний**

Розробник: **Балан Олександр Дмитрович**, доцент кафедри економіки праці та соціального розвитку НУБіП України, к.е.н., доцент

Київ – 2020 р.

ЗМІСТ

	<i>Стор.</i>
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма та структура навчальної дисципліни	7
4. Теми семінарських занять	11
5. Теми практичних занять	11
6. Теми лабораторних занять	11
7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.	12
8. Методи навчання.	23
9. Форми контролю	24
10. Розподіл балів, які отримують студенти	25
11. Методичне забезпечення	25
12. Рекомендована література	26
13. Інформаційні ресурси	27

1. Опис навчальної дисципліни

ЕКОНОМІКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО: ПІДПРИЄМНИЦТВО

201 «Агрономія», 203 «Садівництво та виноградарство»
для повного та скороченого терміну денної та заочної форм навчання

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь				
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>			
Галузь знань	<i>20 «Аграрні науки та продовольство»</i>			
Спеціальність	<i>201 «Агрономія»</i>			
Освітня програма	<i>«Агрономія»</i>			
Характеристика навчальної дисципліни				
	денна форма навчання		заочна форма навчання	
	<i>Агр</i>	<i>Агр с.т.н.</i>	<i>Агр</i>	<i>Агр с.т.н.</i>
Вид	<i>Обов'язкова</i>			
Загальна кількість годин	<i>60</i>	<i>45</i>	<i>60</i>	<i>45</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>2</i>	<i>1,5</i>	<i>2</i>	<i>1,5</i>
Кількість змістових модулів	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Форма контролю	<i>Екз</i>	<i>Екз</i>	<i>Екз</i>	<i>залік</i>
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання				
	денна форма навчання		заочна форма навчання	
	<i>Агр</i>	<i>с.т.н.</i>	<i>Агр</i>	<i>с.т.н.</i>
Рік підготовки (курс)	<i>3</i>	<i>3</i>	<i>5</i>	<i>2</i>
Семестр	<i>6</i>	<i>6</i>	<i>9</i>	<i>4</i>
Лекційні заняття	<i>15</i>	<i>14</i>	<i>8</i>	<i>6</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>15</i>	<i>14</i>	<i>8</i>	<i>6</i>
Лабораторні заняття	<i>-</i>	<i>-</i>		
Самостійна робота	<i>30</i>	<i>17</i>	<i>44</i>	<i>33</i>
Індивідуальні завдання	<i>-</i>	<i>-</i>		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2</i>	<i>2</i>		

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Дисципліна «**Економіка і підприємництво: підприємництво**» вивчає особливості раціональної організації виробництва та його ефективного ведення на засадах підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання - господарських товариствах, сільськогосподарських виробничих кооперативах, приватних підприємствах, фермерських господарствах тощо.

Мета вивчення курсу – озброїти майбутніх спеціалістів теоретичними і практичними знаннями з ефективної організації сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах.

Завдання курсу:

- сформувати в студента сукупність знань про закономірності розвитку сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах;
- надати практичні навички студентам з ефективної організації трудових процесів в галузях агропромислового виробництва;
- озброїти прийомами та методами нормування праці на різних роботах у сільськогосподарському виробництві, навчити користуватися довідниками нормативних матеріалів;
- навчити майбутніх фахівців застосовувати різні мотиваційні стимули ефективної роботи працівників адекватні для тих чи інших умов, форми й системи оплати праці;
- забезпечити оволодіння студентами способами планування виробничої діяльності;
- ознайомити з досвідом роботи та світовими тенденціями в сфері організації підприємницької діяльності в аграрному секторі.

В результаті вивчення курсу «**Економіка і підприємництво: підприємництво**» студент повинен

знати:

- особливості розвитку організаційних форм сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах господарювання;
- основи організації підприємницької діяльності в аграрних формуваннях;
- систему, принципи і методи планування діяльності аграрних формувань, а саме: стратегічне, поточне, бізнес-планування та оперативне;
- ресурсний (земельний, технічний, трудовий) потенціал сільськогосподарських підприємств і організацію його раціонального використання для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва;
- раціональну організацію земельної території аграрних формувань;
- методи визначення норм виробітку, форми і системи оплати праці в сільському господарстві;
- раціональні способи організації виробничих процесів в рослинницьких і тваринницьких галузях;

- формування фінансів та джерела доходів, розподіл прибутків сільськогосподарських підприємств.

На підставі одержаних знань студент повинен

вміти:

- обґрунтовувати організаційно-економічні заходи, спрямовані на підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в умовах ринкових відносин;
- організувати раціональне використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції;
- складати технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур і робочі плани по періодах польових робіт, визначати потребу в робочій силі і засобах виробництва;
- здійснювати економічну оцінку прогресивних організаційно-технологічних прийомів вирощування сільськогосподарських культур;
- розраховувати норми виробітку на ручні та механізовані роботи в рослинництві;
- оцінювати кінцеві результати фінансово-господарської діяльності аграрних формувань;
- загальні принципи організації праці, види й форми поділу і кооперації праці, раціональні режими праці і відпочинку та застосовувати їх на практиці;
- специфіку сільськогосподарської праці, суть соціально-трудових відносин, загальні положення і тенденції розвитку ринку праці на селі, основи соціального захисту працівників.

НАБУТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ:

загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати в команді.

фахові (спеціальні) компетентності:

- здатність використовувати базові знання основних підрозділів аграрної науки;
- здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних процесів сільськогосподарських рослин для розв'язання виробничих технологічних задач;
- здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва;
- здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами в агрономії;
- здатність розв'язувати широке коло проблем та задач у процесі вирощування сільськогосподарських культур шляхом розуміння їх біологічних особливостей та використання як теоретичних, так і практичних методів;

- здатність управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:
- повного терміну денної та заочної форми навчання
201 – «Агрономія»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Основи підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки														
Тема 1. Предмет, завдання і методи навчальної дисципліни. Основи підприємництва в аграрних формуваннях	1	5	2				3	1	1					
Тема 2. Форми власності і господарювання в сільському господарстві	2	5		2			3	9		2				7
Тема 3. Спеціалізація, інтеграція та кооперування сільськогосподарських, обслуговуючих та переробних підприємств	3	10	2				6	1	1					
	4			2				8		1				7
Тема 4. Засоби виробництва, організація їх використання і відтворення	5	10	2				6	1	1					
	6			2				9		1				8
Разом за змістовим модулем 1	30		6	6			18	30	4	4				22

– скороченого терміну денної (заочної, в т.ч. Мукачєво і Бобровиця) форми навчання 201 «Агрономія»,
203 «Садівництво та виноградарство»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Основи підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки														
Тема 1. Предмет, завдання і методи навчальної дисципліни. Основи підприємництва в аграрних формуваннях	1	4	2				2	8	2					6
Тема 2. Форми власності і господарювання в сільському господарстві	2	4		2			2	7		1				6
Тема 3. Спеціалізація, інтеграція та кооперування сільськогосподарських, обслуговуючих та переробних підприємств	3	8	2				4	8	2					6
	4			2			1		1					
Тема 4. Засоби виробництва, організація їх використання і відтворення	5	9	2				5							
	6			2			1		1					
Разом за змістовим модулем 1	25		6	6			13	25	4	3				18

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-	-	-

5. Теми практичних занять (в дужках - для скороченого терміну навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз землекористування	2 (2)
2	Трансформація земельних угідь	2 (2)
3	Планування урожайності і валових зборів продукції рослинництва	2 (2)
4	Нормування праці на механізованих польових роботах	2 (2)
5	Нормування ручних робіт в рослинництві	2 (2)
6	Тарифна система оплати праці	2 (2)
7	Оплата праці в рослинництві	3 (2)

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-	-	-

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

1. Основні теоретичні положення науки «Організація підприємницької діяльності».
2. Предмет і метод курсу «Організація підприємницької діяльності».
3. Завдання курсу «Організація підприємницької діяльності».
4. Розвиток аграрного виробництва в ринкових умовах.
5. Форми власності і господарювання на селі.
5. Поняття сільськогосподарського підприємства.
6. Роль і умови ефективної роботи сільськогосподарського підприємства в ринковій економіці.
6. Складові ланки сільськогосподарських підприємств та їх взаємодія.
7. Види сільськогосподарських підприємств.
8. Характеристика об'єднань сільськогосподарських підприємств.
9. Організаційно-економічні та правові основи створення сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання.
10. Організаційно-економічні основи функціонування сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання.
11. Поняття і зміст підприємництва.
12. Середовище, функції та модель підприємництва.
13. Способи і методи вибору напрямків підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах.
14. Система планування в сільськогосподарських підприємствах, його принципи та методи.
15. Стратегічне і перспективне планування розвитку сільськогосподарського підприємства.
16. Бізнес - планування розвитку сільськогосподарського підприємства.
17. Методика складання технологічних карт та оперативних планів.
18. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств.
19. Принципи раціонального поєднання галузей.
20. Розміри сільськогосподарських підприємств та методика їх визначення.
21. Агропромислове комбінування сільськогосподарських підприємств.
22. Характеристика земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
23. Організація раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
24. Розміщення сівозмін, багаторічних насаджень та господарських об'єктів.
25. Характеристика засобів виробництва сільськогосподарських підприємств і організація використання машинно - тракторного парку.
26. Організація технічного обслуговування і зберігання техніки.
27. Матеріально - технічне постачання і агросервісне обслуговування аграрних підприємств та їх організація.
28. Трудові ресурси аграрних підприємств і їх класифікація.

29. Забезпечення аграрних підприємств трудовими ресурсами і визначення потреби в найманій робочій силі.
30. Принципи і форми організації трудових колективів в рослинництві.
31. Сутність та організація нормування праці в сільськогосподарських підприємствах.
32. Методи нормування праці та способи вивчення робочих процесів в рослинництві.
33. Мотивація праці робітників у сільськогосподарському виробництві.
34. Оплата праці працівників сільськогосподарських підприємств.
35. Особливості оплати праці в рослинництві.
36. Поняття оренди та її види.
37. Особливості організації орендних відносин в рослинництві.
38. Економічні взаємовідносини орендодавця і орендаря.
39. Методика розрахунку орендної плати за засоби виробництва та землю.
40. Принципи організації та види внутрішньогосподарських виробничих орендних колективів в галузях рослинництва.
41. Обґрунтування розмірів внутрішньогосподарських орендних формувань.
42. Організація виробничих процесів в рослинницьких галузях.
43. Організація рільництва.
44. Організація кормовиробництва.
45. Організація овочівництва, садівництва та інших галузей.
46. Системи тваринництва.
47. Організація відтворення стада.
48. Організація тваринницьких галузей.
49. Особливості організації основних виробничих процесів у тваринницьких галузях.
50. Зміст і форми фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Питання 1. Мінімальні гарантовані ставки для водіїв вантажного автотранспорту диференціюються в залежності:

1. Групи доріг
2. Ваги водія
3. Статусу автомобіля
4. Вантажопідйомності автомобіля
5. Спеціалізації автомобіля
6. Ваги автомобіля

Правильна відповідь: 1, 4, 5.

Питання 2. Надбавка за класність для водіїв вантажних автомобілів складає, %:

А. I кл.	1. 5%
Б. II кл.	2. 10%
	3. 15%
	4. 20%
	5. 25%
	6. 30%

Правильна відповідь: А – 5; Б – 2.

50	Питання 3. Які види земельних угідь є в аграрних підприємствах?
1	Сільськогосподарські угіддя, ліси, землі під будівлями.
2	Рілля, пасовища, перекопи, землі під водоймищами.
3	Сільськогосподарські і несільськогосподарські угіддя.
4	Сільськогосподарські і землі запасу.

100	Питання 4. Які економічні методи використовує наука «Організація с.-г. виробництва та підприємницької діяльності»
1	Статистико-економічний.
2	Методи групувань і статистичні.
3	Статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, монографічний, економіко-математичний, експериментальний, балансовий.
4	Монографічний, абстрактно-логічний, графічний, статистичний.

Питання 5. Які розміри надбавок за кваліфікацію роботи для механізаторів?

А. I кл.	1. 5%
Б. II кл.	2. 10%
	3. 15%
	4. 20%
	5. 25%
	6. 30%

Правильна відповідь: А – 4; Б – 2.

Питання 6. Надбавка за стаж роботи в відсотках від суми річного заробітку для механізаторів складає:

А. 2- 5 років	1. 8%
Б. 5-10 років	2. 9%
В. 10-15 років	3. 10%
Г. більше 15 років	4. 11%
	5. 12%
	6. 13%
	7. 14 %
	8. 15 %
	9. 16 %

Правильна відповідь: А – 1; Б – 3; В – 6; Г - 9.

Питання 7. Як визначається загальна сума заробітку трудового колективу в кінці року.

А. Шляхом множення акордної розцінки на	1. коефіцієнт трудової участі
	2. обсяг виробленої продукції
	3. кількість середньорічних працівників

	4. обсяг робіт в еталонних гектарах
--	-------------------------------------

Правильна відповідь: А – 2

Питання 8. Акордна розцінка за 1 ц продукції визначається:

А. Шляхом ділення акордного фонду на	<ol style="list-style-type: none"> 1. плановий вихід продукції I сорту 2. плановий вихід побічної продукції 3. плановий вихід основної продукції 4. плановий вихід основної та побічної продукції
--------------------------------------	---

Правильна відповідь: А – 3

75	Питання 9. Методи планування виробництва в аграрних підприємствах:
1	Балансовий, розрахунково-конструктивний, економіко-математичний, нормативний
2	Економічний, технологічний, соціально-психологічний
3	Матеріального впливу, владного впливу
4	Кількісні, якісні

Питання 10. Характеристика складових тарифної системи:

А. Тарифна ставка Б. Тарифна сітка В. Тарифно-кваліфікаційний довідник	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перелік найменувань робіт і професій, віднесених до відповідного розряду, за яким вони тарифікуються. 2. Визначає розмір оплати за обсяг роботи, одиницю часу, робочу зміну або годину. 3. Це інструмент, за допомогою якого встановлюються співвідношення в оплаті праці робітників, що виконують різні за рівнем кваліфікації роботи.
--	--

Правильна відповідь: А – 2; Б – 3; В – 1

Питання 11. Який порядок визначення тарифного фонду оплати праці в рослинництві?

А. Шляхом множення Б. Шляхом ділення В. Додавання Г. Віднімання	<ol style="list-style-type: none"> 1. акордного фонду на кількість працівників. 2. відповідної тарифної ставки на кількість днів в періоді. 3. тарифної ставки на кількість працівників відповідного розряду. 4. відповідної тарифної ставки на кількість нормо-змін по кожному виду робіт.
--	---

Правильна відповідь: А-4

Питання 12. Види оплати праці:

А. Основна Б. Додаткова В. Преміювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні і ін. виплати. 2. винагорода за працю понад установлені норми та особливі умови праці. 3. винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці.
--	--

Правильна відповідь: А-3; Б – 2; В – 1

75	Питання 13. Способи вивчення затрат робочого часу:
1	Фотографія, хронографія, хронометраж.
2	Хронографія (фотографія), хронометраж, фотохронометраж.
3	Фотографія, хронометраж, фото хронографія.
4	Фотохронографія, хронометраж, хронографія.

75	Питання 14. Форми спеціалізації аграрних підприємств.
1	Загальна, господарська, галузева, внутрішньогосподарська, внутрішньогалузева
2	Структурна, циклічна, кон'юнктурна
3	Зональна, загальногосподарська, внутрішньогосподарська, внутрішньогалузева.
4	Поточна, сукупна, акумулююча

75	Питання 15. Функції заробітної плати
1	Соціальна, диференційна, ресурсна
2	Інноваційна, контрольна
3	Відтворювальна, регулююча, розподільча, стимулююча
4	Ресурсорозміщувальна, організаційна, мотиваційна

100	Питання 16. Методика визначення потрібної кількості транспортних засобів в еталонних тракторах:		
1	$K = \frac{W \times K_{зм} \times D}{O}$	3	$K = \frac{O}{W \times (K_{зм} - D)}$

2	$K = \frac{O}{W + K_{зм} + Д}$	4	$K = \frac{O}{W \times \Gamma \times Д \times K_{мз}}$
---	--------------------------------	---	--

100	Питання 17. Методика визначення годинної продуктивності агрегату		
1	$W_{год} = 0.1 \times V_{cp} \times Ш \times T_{оп}$		
2	$W_{год} = 0.1 + V_{cp} + Ш$		
3	$W_{год} = 0.1 \times V_{cp} \times Ш$		
4	$W_{год} = 0.1 \times V_{cp} + Ш \div T_{оп}$		

100	Питання 18. Методика визначення розцінки оплати праці за продукцію		
1	$P = \frac{T_{он} \pm \kappa}{ВП}$	3	$P = \frac{ВП}{T_{он} \times \kappa}$
2	$P = \frac{ВП}{T_{он} + \kappa}$	4	$P = \frac{T_{он} \times \kappa}{ВП}$

75	Питання 19. Доплата за продукцію в кінці року визначається як:		
1	Різниця між авансом та сумою заробітної плати.		
2	Різниця між сумою заробітної плати та отриманим авансом.		
3	Сума авансу та отриманої заробітної плати.		
4	Сума авансу та розцінок за вироблену продукцію.		

100	Питання 20. Ринок праці		
1	Це обмін, який здійснюється за законами товарного виробництва та обміну грошей і товарів		
2	Це система суспільних відносин, пов'язаних з наймом і пропозицією праці в якій взаємодіють покупці і продавці		
3	Це простір в якому формується пропозиція робочої сили		
4	Це простір в якому формується попит на робочу силу		

100	Питання 21. Методика визначення середньозваженої врожайності:		
1	$B_{сз} = \frac{\sum BЗ}{\sum S}$	3	$B_{сз} = \frac{\sum S}{\sum BЗ}$
2	$B_{сз} = \frac{\sum BЗ + \sum S}{2}$	4	$B_{сз} = \frac{YxS}{n}$

75	Питання 22. Класифікація затрат робочого часу зміни		
1	Обслуговування агрегату, відпочинок, здача зміни		
2	Підготовчо заключні роботи; допоміжні роботи; основна робота; простої.		
3	Простої, особисті потреби і відпочинок, підготовчо-заклучні роботи		
4	Основна і допоміжна робота		

100	Питання 23. Методика визначення норми виробітку на ручних роботах в рослинництві		
1	$H_{\epsilon} = \frac{T_{зм} + (T_{нз} - T_{ов})}{60}$	3	$H_{\epsilon} = \frac{T_{зм} + (T_{нз} - T_{ов})}{t_{он/за}}$
2	$H_{\epsilon} = \frac{T_{зм} - (T_{нз} + T_{ов})}{60} \times W_{зод}$	4	$H_{\epsilon} = \frac{T_{зм} - (T_{нз} + T_{ов})}{t_{он/за}}$

100	Питання 24. Формула розрахунку амортизації за методикою Хеджеса		
1	$A = \frac{B + n}{\sum Ч}$	3	$A = \frac{B \times n}{\sum Ч}$

2	$A = \frac{\sum \mathcal{U}}{B \times n}$	4	$A = \frac{\sum \mathcal{U}}{B \pm n}$
---	---	---	--

50	Питання 25. Основні складові, що характеризують процес сільськогосподарського виробництва:		
1	земля, будівлі, продуктивна худоба;		
2	земельні та трудові ресурси;		
3	наявність знань, вмінь, навичок та фінансових ресурсів;		
4	праця, засоби праці та предмети праці;		

100	Питання 26. Методика визначення врожайності середньопрогресивної:		
1	$B_{cn} = \frac{B_{c3} + B_n}{2};$	3	$B_{cn} = \frac{2}{S \times B_{c3}};$
2	$B_{cn} = \frac{\sum (B_{c3} + B_n)}{2 \sum (x + 1)}$	4	$B_{cn} = \frac{\Delta B_{c3} - B_n}{2};$

50	Питання 27. Найбільш обґрунтовані та поширені способи визначення планової врожайності сільськогосподарських культур:		
1	шляхом визначення середньозваженої врожайності за останні 3-4 роки і розрахунків її приросту за рахунок збільшення внесення органічних та мінеральних добрив, впровадження нових сортів і гібридів, застосування прогресивних технологій, зрошення, осушення і ін.		
2	шляхом розрахунку середньопрогресивного показника досягнутої врожайності за останні 3-4 роки;		
3	шляхом визначення середньоарифметичної величини по господарствах району за останні 3-4 роки;		
4	способи описані в пункті 1 і 2;		

50	Питання 28. Види галузей в сільськогосподарському виробництві		
1	сільськогосподарська, несільськогосподарська, переробна;		
2	головна, додаткова, підсобна;		
3	виробнича, невиробнича, змішана;		
4	головна, переробна, змішана;		

100	Питання 29. Знайти змінну продуктивність на механізованих польових роботах, якщо час зміни – 480 хв, час на підготовчо-заклучні роботи – 40 хв, особисті потреби і відпочинок – 60 хв, час допоміжної роботи – 150 хв, час основної роботи – 230 хв, ширина захвату – 5,4 м, довжина гонів – 1100 м, кількість проходів за час спостереження – 25		
1	24,5 га/зм		
2	25,5 га/зм		
3	26,5 га/зм		
4	27,5 га/зм		

100	Питання 30. Визначити строк окупності капіталовкладень на трансформацію сорока гектарів с.г. угідь, якщо: К = 255 тис грн, $\Delta D = 1275$ грн/га, $t = 1$ рік		
1	3,5 років		
2	4 років		
3	5,5 років		
4	6 років		

31. Визначити кількість умовної ріллі в складі с.-г. угідь, якщо:

Ріллі – 955 га

Багаторічних насаджень – 120 га

Сіножатих – 220 га

Пасовищ – 300 га

32. Знайти строк окупності капіталовкладень на вапнування ріллі, якщо обсяг капіталовкладень – 950 тис грн, площа – 200 га, а приріст урожаю озимої пшениці в результаті зменшення кислотності ґрунту становитиме 3 ц/га при реалізаційній ціні пшениці 200 грн/ц. Строк проведення робіт 1 рік.

33. Знайти кількість нормозмін на оранці 228 га, якщо змінна норма виробітку становить – 5,7 га/зм.

34. Визначити приріст урожайності чменю за рахунок додаткової кількості внесених добрив, якщо заплановано внести N15 P20 K20 кг.д.р. Винос поживних речовин з ґрунту для утворення 1 ц основної і побічної продукції: N2,5 P1,1 K2,2 кг.д.р.

35. Визначити фонд оплати праці механізатора, якщо обсяг робіт – 200 га, норма виробітку – 11,5 га/зм, змінна тарифна ставка – 104 грн/зм.

36. Визначити визначити годинну продуктивність агрегату на механізованих польових роботах, якщо довжина гону – 1950 м, кількість проходів за зміну – 21, час основної роботи - 5,7 год., ширина захвату агрегату – 3,85 м.
2,77

37. Знайти змінну продуктивність агрегату на посіві цукрових буряків при таких даних: довжина гону – 1000 м., кількість проходів – 25, ширина захвату – 5,4 м., час зміни – 480 хв., підготовчо-заклучні роботи – 58 хв., особисті потреби та відпочинок – 50 хв., час допоміжної роботи – 72 хв.

16,74

38. Визначити норму виробітку на ручних роботах в рослинництві на збиранні помідор, якщо час зміни – 480 хв., підготовчо-заклучні роботи – 46 хв., особисті потреби та відпочинок – 44 хв., годинна продуктивність виконавця – 40 кг.
260

39. Визначити норму виробітку на посіві кукурудзи, якщо час зміни – 480 хв., підготовчо-заклучні роботи – 42 хв., особисті потреби та відпочинок – 50 хв., а час оперативної роботи на 1 га – 14 хв. Скільки необхідно агрегатів щоб засіяти 250 га поля за 3 дні?

27,71, 3

40. Розрахувати розцінку оплати праці на вирощуванні озимої пшениці, якщо оплата праці по тарифу 58500 грн, урожайність – 38ц/га, загальний коефіцієнт збільшення тарифу – 1,25; площа 100 га.
19,24

Питання 41. За якою формулою визначається норматив часу на видоювання 1-ї корови за зміну?

Правильна відповідь: $T_d = t_d \cdot K \cdot 0,82$

Питання 42. За якою формулою визначається норма виробітку на ручних роботах?

Правильна відповідь: $H_{зм} = W \frac{T_{зм} - (t_{nz} + T_{on})}{60 + (t_{обс} + t_e)}$.

Питання 43. За якою формулою визначають норму виробітку (у ткм) на транспортних роботах

Правильна відповідь: $H_{зм} = \frac{T_{зм} - (T_{nz} + T_e + T_{on})}{T_p} \cdot QL$.

Питання 44. Середня швидкість руху транспортного засобу визначається за формулою:

Правильна відповідь: $V_{сер} = \frac{2V_e V_{обс}}{V_e + V_{обс}}$.

Питання 45. Скільки часу відводять на Тпз на ремонтно-механічних роботах в залежності від групи підготовчо-заклучних робіт, хв.?

А. I група	1. 5 хв.
Б. II група	2. 6 хв.
В. III група	3. 7 хв.
	4. 8 хв.
	5. 9 хв.
	6. 10 хв.

Правильна відповідь: А – 2; Б – 4; В – 6.

Питання 46. До оперативного часу роботи відносять:

1. T_B
2. T_{OB}
3. T_O
4. $T_{O\text{бсл}}$
5. T_D

Правильна відповідь: 3, 5.

Питання 47. Кількість роботи, яка повинна бути виконана за зміну – це...

1. Норма обслуговування
2. Норма виробітку
3. Норма чисельності

Правильна відповідь: 2

Питання 48. Які елементи роботи відносяться відповідно до трудових операцій, трудових прийомів, трудових дій та трудових рухів:

А. Трудові операції Б. Трудові прийоми В. Трудові дії Г. Трудові рухи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Взяти мішок з насінням 2. Рух агрегату при сівбі 3. Підійти з мішком до сівалки 4. Завантаження сівалки насінням 5. Протягти руку до мішка з зерном 6. Засипати зерно в сівалку 7. Перемістити мішок на плече 8. Захопити мішок 9. Рух комбайна на збиральних роботах 10. Розвантаження бункера комбайна
--	--

Правильна відповідь: А – 2, 9

Б – 4, 10

В – 1, 3, 6

Г – 5, 7, 8

Питання 49. При якому значенні коефіцієнт стійкості (K_{CT}) хроноряду для робіт в сільському господарстві він вважається стійким?

Правильна відповідь: $K_{CT} < 2,0$

Питання 50. Які види робочих місць Ви знаєте?

1	Індивідуальні, колективні, постійні, тимчасові.
2	Мобільні робочі місця, стаціонарні робочі місця.
3	Робочі місця ручної роботи, механізовані робочі місця, автоматизовані робочі місця.
4	Робочі місця ручної роботи, механізовані робочі місця, автоматизовані робочі місця, постійні і тимчасові робочі місця.

Правильна відповідь: 3

Питання 51. Мінімальні гарантовані ставки для водіїв вантажного автотранспорту диференціюються в залежності:

7. Групи доріг
8. Ваги водія
9. Статусу автомобіля
10. Вантажопідйомності автомобіля
11. Спеціалізації автомобіля
12. Ваги автомобіля

Правильна відповідь: 1, 4, 5.

Питання 52. Надбавка за класність для водіїв вантажних автомобілів складає, %:

А. I кл.	7. 5%
Б. II кл.	8. 10%
	9. 15%
	10. 20%
	11. 25%
	12. 30%

Правильна відповідь: А – 5; Б – 2.

Питання 53. Політика доходів регулюється:

1	Законом «Про оплату праці»
2	Генеральною тарифною угодою
3	Галузевою тарифною угодою
4	За домовленістю між державою та робітниками
5	Положенням про оплату праці на підприємстві
6	На розсуд керівництва підприємства

Правильна відповідь: 1, 2, 3, 5.

Питання 54. Який розмір доплати за продукцію встановлюють для працівників галузі рослинництва, %?

Правильна відповідь: до 50 %

Питання 55. Які розміри надбавок за кваліфікацію роботи для механізаторів?

А. I кл.	7. 5%
Б. II кл.	8. 10%
	9. 15%
	10. 20%
	11. 25%
	12. 30%

Правильна відповідь: А – 4; Б – 2.

Питання 56. Надбавка за стаж роботи в відсотках від суми річного заробітку для механізаторів складає:

А. 2- 5 років	10. 8%
Б. 5-10 років	11. 9%
В. 10-15 років	12. 10%
Г. більше 15 років	13. 11%
	14. 12%
	15. 13%
	16. 14 %
	17. 15 %
	18. 16 %

Правильна відповідь: А – 1; Б – 3; В – 6; Г - 9.

Питання 57. Як визначається загальна сума заробітку трудового колективу в кінці року.

А. Шляхом множення акордної розцінки на	5. коефіцієнт трудової участі
	6. обсяг виробленої продукції
	7. кількість середньорічних працівників
	8. обсяг робіт в еталонних гектарах

Правильна відповідь: А – 2

Питання 58. Акордна розцінка за 1 ц продукції визначається:

А. Шляхом ділення акордного фонду на	5. плановий вихід продукції I сорту
	6. плановий вихід побічної продукції
	7. плановий вихід основної продукції
	8. плановий вихід основної та побічної продукції

Правильна відповідь: А – 3

Питання 59. Характеристика складових тарифної системи:

А. Тарифна ставка	1. Перелік найменувань робіт і професій, віднесених до відповідного розряду, за яким вони тарифікуються. 2. Визначає розмір оплати за обсяг роботи, одиницю часу, робочу зміну або годину. 3. Це інструмент, за допомогою якого встановлюються співвідношення в оплаті праці робітників, що виконують різні за рівнем кваліфікації роботи.
Б. Тарифна сітка	
В. Тарифно-кваліфікаційний довідник	

Правильна відповідь: А – 2; Б – 3; В - 1

Питання 60. Який порядок визначення тарифного фонду оплати праці в рослинництві?

А. Шляхом множення	1. акордного фонду на кількість працівників. 2. відповідної тарифної ставки на кількість днів в періоді.
Б. Шляхом ділення	

В. Додавання	3. тарифної ставки на кількість працівників відповідного розряду.
Г. Віднімання	4. відповідної тарифної ставки на кількість нормо-змін по кожному виду робіт.

Правильна відповідь: А-4

Питання 61. Види оплати праці:

А. Основна	1. виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні і ін. виплати.
Б. Додаткова	2. винагорода за працю понад установлені норми та особливі умови праці.
В. Преміювання	3. винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці.

Правильна відповідь: А-3; Б – 2; В – 1

Питання 62. Яким документом регламентується оплата праці керівників і спеціалістів в господарстві

Правильна відповідь: колективним договором

Питання 63. В яких розмірах і в які строки діє підвищена оплата на збиранні зернових, за умови виконання норми виробітку:

А. Механізаторам	I. В перші 5 днів масового збирання	а) 10 %
Б. Іншим працівникам	II. В перші 10 днів масового збирання	б) 30 %
	III. В перші 15 днів масового збирання	в) 40 %
		г) 60 %

Правильна відповідь: А-II-г;

Б-II-б

Питання 64. Вкажіть, які складові відносяться до видів, форм і функцій оплати праці:

А. Види	1. основна.
Б. Форми	2. відтворювальна
В. Функції	3. додаткова
	4. регулююча
	5. почасова
	6. соціальна
	7. преміювання
	8. матеріальне стимулювання
	9. відрядна

Правильна відповідь: А – 1, 3, 9; Б – 5, 11; В – 2, 4, 6, 8.

Питання 65. Резервування стимулюючої оплати праці здійснюється в розмірах, в відсотках від тарифного фонду:

А. Пропашні	1. 8,3.
Б. Суцільного посіву	2. 9,2
	3. 9,8
	4. 10,5
	5. 11,3
	6. 12,1
	7. 12,5
	8. 12,8
	9. 13,0

Правильна відповідь: А – 7; Б – 8,3.

Питання 66. Додаткова оплата на вирощуванні круп'яних культур порівняно з досягнутим рівнем за останні 3-5 років виплачується в розмірі до, %

Правильна відповідь: 50 %

Питання 67. Для жінок-механізаторів норми виробітку знижуються на, %:

Правильна відповідь: 10 %

Питання 68. За якою формулою визначається змінна норма виробітку на польових механізованих роботах:

Правильна відповідь: $H_{зм} = 0,1 B_p V_p T_o$

Питання 69. За якою формулою визначається розрахунковий час основної роботи на польових механізованих роботах?

Правильна відповідь: $T_o = \frac{T_{зм} - (T_{пз} + T_{орм} + T_{в} + T_{он})}{60(1 + \bar{\sigma}_{нов} + \bar{\sigma}_{нав/роза} + \bar{\sigma}_{пер})}$.

Питання 70. За якою формулою визначається коефіцієнт поворотів при визначенні норми виробітку на польових механізованих роботах?

Правильна відповідь: $\delta_{нов} = \frac{V_p t_{нов}}{3,6L}$.

8. Методи навчання

При викладанні дисципліни «**Економіка і підприємництво: підприємництво**» для студентів агрономічних напрямів підготовки, засвоєнні ними навчального матеріалу й набутті практичних навиків використовуються три групи методів навчання: словесні (лекція, розповідь і пояснення), наочні (ілюстрація, спостереження) й практичні (практична робота, вправа).

Лекція – це метод, за допомогою якого у словесній формі подається суть наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою. Під час проведення більшості семінарських занять використовується розповідь і пояснення. Розповідь – метод навчання, який передбачає оповідну, описову форму розкриття навчального матеріалу з метою спонукання студентів до створення в уяві певного соціально-економічного процесу, причинно-наслідкові зв'язки між ними. Пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого викладач розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентів.

Також важливо навчити студентів методів і засобів самостійної роботи з книгою: читання, переказу, виписування, складання плану, конспектування, формування аналітичних таблиць, схем, графіків тощо.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання **наочних методів**. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання й психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання ілюстрації. Ілюстрація – метод навчання, за якого предмети й процеси розкриваються через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки, таблиці та інше на слайдах презентацій під час проведення лекційних занять зі студентами). Спостереження як метод навчання передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у виробничому середовищі без втручання у ці явища і процеси, зокрема при вивченні тем з проблематики організації й нормування праці.

Практичні методи навчання спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання, вони сприяють глибшому засвоєнню теоретико-методичного навчального матеріалу, формуванню практичних умінь і навичок, логічному завершенню пізнавального процесу стосовно конкретної теми, розділу. Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. Наприклад, визначення норм праці на різних видах сільськогосподарських робіт із застосуванням відповідної методики й математичного апарату, розв'язок задач і вирішення завдань із оплати праці, виконання індивідуальних завдань із різними вихідними даними тощо. У навчальній практиці значне місце відводиться також вправам – методу навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні студентами окремих дій з метою формування умінь і навичок.

9. Форми контролю

Критеріями оцінки знань на етапах поточного й підсумкового контролю оцінки знань студентів є: експрес-опитування та фронтальне опитування по лекційному матеріалу чи матеріалу, що розглядався на практичних заняттях, що проводиться на початку чи в кінці заняття. При невеликих затратах часу він дає можливість виявити засвоєння студентами матеріалу по тій чи іншій темі або її розділу. Проведення опитування дозволяє виконати одночасно чотири функції: контролюючу (контроль знань та паралельно присутніх на лекції); організуючу (студенти систематично вивчають пройдений матеріал та уважно слухають лекції й активно приймають участь на семінарських і практичних заняттях); навчальну (організує студентів та дає можливість їх самоконтролю); розвиваючу (легко засвоюється матеріал або виникають додаткові запитання). Дана перевірка знань є корисною не лише для студента, а й викладача, який систематично відчуває стан засвоєння тієї чи іншої теми або її питання.

Студенти повинні написати дві модульні роботи з дисципліни **«Економіка і підприємництво: підприємництво»** протягом навчального семестру з метою поточного оцінювання їх знань.

Підсумковий контроль знань оцінюється під час складання іспиту (заліку, на заочному відділені скороченого терміну навчання) з дисципліни, що представляє собою письмову роботу відповідей на 2 питання і 10 тестових питань із різних тем лекцій і практичних занять. Оцінки по дисципліні визначаються за відповідною шкалою набраних студентами суми балів, яка наведена в наступному розділі робочої програми.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно з «Положенням про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України». Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Оцінка національна за результати складання екзамену	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	0 – 59

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Сформовано повний курс лекцій із дисципліни «Економіка і підприємництво: підприємництво» із презентаціями-ілюстраціями навчально-методичного матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки й проектора на проекційний екран в аудиторії.

2. Забезпеченість студентів агробіологічних напрямів підготовки навчальною літературою становить 100 %. У бібліотеці НУБіП України в достатній кількості видаються на абонемент студентам підручники “Організація підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах”, «Економіка і підприємництво,

менеджмент» з грифом Мінагрополітики, 2011 р. видавництва . Крім того, в читальному залі бібліотеки НУБіП України доступні інші підручники й навчальні посібники з однойменної дисципліни та інші джерела, що наведено в наступному розділі робочої програми.

3. Видано практикум з організації підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах (гриф Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України, 2012 р.

12. Рекомендована література

Основна

1. Економіка і підприємництво, менеджмент / [С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, В.А. Ткачук та ін.]. – К.: ЦП «Компринт», 2018. – 722 с.
2. Практикум з організації підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Шкільов О.В., Балан О.Д., Ткачук В.А. – Вид. 2-ге, доп.повн. – К.: Четверта хвиля, 2012. – 216 с.
3. Шкільов О.В. Організація виробництва і підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах. –К.: “Урожай”, 1997. – 336с.
4. Економіка праці й соціально-трудові відносини: Підручник / Шкільов О.В., Барабан С.С., Ярославський В.А., Гаврилюк І.П., Балан О.Д., Ткачук В.А., Ланченко Є.О., Ібатуллін М.І., Гапоненко Н.В., Мельянова Л.В. За ред. д-ра екон. наук, проф. Шкільова О.В. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 472 с.
5. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві / О.А. Аврамчук, О.Д. Балан, В.В. Вітвіцький, Ю.Я. Лузан, В.В. Павленко, О.В. Шкільов. – К.: Центр “Агропромпраця”, 2000. – 464 с.
6. Єрмаков О.Ю., Балановська Т.І. Економіка і підприємництво, менеджмент: навчальний посібник. – К.: НУБіП України, 2011. – 352 с.
7. Довідник нормувальника в сільському господарстві / Л.С. Пристапчук, О.Ф. Лук’янчук, В.М. Чава та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Урожай, 1980. – 216 с.
8. Основи аграрного підприємництва. За ред. М.Й. Маліка – К.: ІАЕ, 2000- 582с.
9. Реформування майнових відносин у підприємствах АПК. За ред. П.Т. Саблука та Г.М. Підлісецького 2001. – 614с.
10. Сільськогосподарська кооперація: суть та проблеми розвитку в Україні. За ред. М.Й. Маліка, К.:ІАЕ, 1999. – 166с.
11. Земельний кодекс України// Економіка АПК, №11, 2001. – с. 3-50
12. Формування ринкового механізму в аграрному секторі АПК/ За ред. В.К. Терещенка. – К.: ЗАТ “НІЧЛАВА”, 2002. – 384с.
13. Шкільов О.В. Бізнес-план підприємства: методика складання. К.:ІАЕ, 2000. – 40с.

Допоміжна

14. Конституція України від 28.06.1996 (із зм.);
15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436;

16. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 №322 (із зм.);
17. Закон України “Про колективні договори і угоди” від 01.07.1993 №3356 (із зм.);
18. Закон України “Про мінімальний споживчий бюджет” від 03.07.1991 №1284 (із зм.);
19. Закон України “Про оплату праці” від 24.03.1995 №108/95 (із зм.);
20. Закон України “Про організації роботодавців” від 24.05.2001 №2436;
21. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” від 03.03.1998 №137 (із зм.);
22. Закон України “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” від 17.10.1990 №400 (із зм.);
23. Закон України “Про прожитковий мінімум” від 15.07.1999 №966 (із зм.);
24. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” від 15.09.1999 №1045 (із зм.);
25. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення” від 14.04.2000 №656;
26. Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України, всеукраїнськими об’єднаннями організацій роботодавців і підприємців та всеукраїнськими профспілками і профоб’єднаннями на 2011-2013 роки від 15.04.2008 (із зм.);
27. Галузева угода між Міністерством аграрної політики України, галузевими об’єднаннями підприємств та Профспілкою працівників агропромислового комплексу України на 2011-2013 роки від 02.03.2006 (із зм.);
28. Положення про державну реєстрацію суб’єктів підприємницької діяльності. Затвердження Постановою КМ України від 25.05.98 р. // Збірник урядових нормативних актів України. - 1998. - № 11.
29. Положення про порядок ліцензування підприємницької діяльності. Затверджено постановою КМ України від 03.07.98 р. // Офіційний вісник України. - 1998. - № 27.
30. Статистичні збірники “Праця України”, “Сільське господарство України”, “Україна у цифрах”, статистичні щорічники України та інші статистичні видання Держстату України.

13. Інформаційні ресурси

31. www.ukrstat.gov.ua (Інтернет-сайт Державної служби статистики України).
32. www.rada.gov.ua (Інтернет-сайт Верховної Ради України).
33. <https://agro.me.gov.ua/ua> (Інформаційно-аналітичний портал АПК України)
34. <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-sotsialnoi-politiki-ukraini> (Інтернет-сайт Міністерства соціальної політики України).
35. www.fpsu.org.ua (Інтернет-сайт Федерації професійних спілок України).
36. www.fru.net.ua (Інтернет-сайт Федерації роботодавців України).
37. www.nspp.gov.ua (Інтернет-сайт Національної служби посередництва і примирення).

38. www.uapp.kiev.ua (Інтернет-сайт Українського науково-дослідного інституту “Украгропромпродуктивність”).
39. <http://lir.lg.ua> (Інтернет-сайт Державної установи “Науково-дослідний інститут соціально-трудових відносин”).
40. Офіційна й оперативна інформація підприємств АПК.

41.

**ПІДРУЧНИКИ, НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ,
МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ
СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ**

Бібліотека НУБіП України

1. Шкільов О.В. Організація виробництва і підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах. –К.: “Урожай”, 1997. – 336с.
2. Єрмаков О.Ю., Балановська Т.І. Економіка і підприємництво, менеджмент: навчальний посібник. – К.: НУБіП України, 2011. – 352 с.
3. Економіка праці й соціально-трудова відносини: Підручник / Шкільов О.В., Барабан С.С., Ярославський В.А., Гаврилюк І.П., Балан О.Д., Ткачук В.А., Ланченко Є.О., Ібатуллін М.І., Гапоненко Н.В., Мельянова Л.В. За ред. д-ра екон. наук, проф. Шкільова О.В. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 472 с.
4. Аграрні соціально-трудова відносини: Підручник / О.В. Шкільов, О.І. Здоровцов, М.Г. Лобас, С.С. Барабан – К.: Агроінком, 1997. – 304 с.
5. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві / О.А. Аврамчук, О.Д. Балан, В.В. Вітвіцький, Ю.Я. Лузан, В.В. Павленко, О.В. Шкільов. – К.: Центр “Агропромпраця”, 2000. – 464 с.
6. *Листопад І.І.* Нормування праці в сільськогосподарських підприємствах: Навч. посібник. – Харків: ХДАУ. – 1998. – 186 с.
7. Довідник нормувальника в сільському господарстві / Л.С. Пристапчук, О.Ф. Лук’янчук, В.М. Чава та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Урожай, 1980. – 216 с.
8. *Громов М.Н.* Научная организация, нормирование и оплата труда на сельскохозяйственных предприятиях: Учеб. для с.-х. вузов по экон. спец. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1991. – 384 с.
9. Научная организация, нормирования и оплата труда в сельскохозяйственных предприятиях / А.И. Здоровцов, В.Г. Глиняный, В.П. Протасов, А.В. Шкилев, – М.: Колос, 1984. – 320 с.

Методичні матеріали

1. Практикум з організації підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Шкільов О.В., Балан О.Д., Ткачук В.А. – Вид. 2-ге, доп.повн. – К.: Четверта хвиля, 2012. – 216 с.
2. Шкільов О.В. Бізнес-план підприємства: методика складання. К.:ІАЕ, 2000. – 40с.
3. Економіка і підприємництво, менеджмент. Том 2 / [С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, В.А. Ткачук та ін.]. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 714 с.